

נספח 4 : מכתב מאת ר' יעקב בכרך מביאליסטוק לרב אהרן אורלנסקי מפתח תקוה - ה' באייר תרמ"ח

מכתב זה נכתב על ידי מזכירו של הרב מוהליבר, ר' יעקב בכרך, לאחר שהגיעו אליהם ידיעות שהאיכרים מעוניינים לשבות בשמיטה. במכתב מבקש ר' יעקב בכרך הבהרות בנושא זה כמו גם בנוגע לשאלה כיצד מתכוננת המושבה להתקיים אם תשבות בשמיטה. מכתב זה מודפס כאן מהעתקה שלו, שנמצאה בין כתבי הרב אהרן אורלנסקי, ומצויה היום בארכיון לתולדות זכרון יעקב.¹

ה' אייר רחמי שמים [תרמ"ח] לפ"ק

כבוד הרב המאוה"ג [המאור הגדול] סוע"ה [סיני ועוקר הרים] וכו' מו"ה אהרן ארליאנסקי מו"צ [מורה צדק] במושב פ"ת [פתח תקוה] שלום וברכה וכוט"ס [ס] [וכל טוב סלה],

ידיד יקר דבר לי אליו בשם חו"צ [חובבי ציון] אשר בזה ובשם אלה הרחוקים וגם הקרובים אלינו המבקשים כי ישמיעהו לאחינו אכרי הק' [ולוניות] אשר בפ"ת ולאשר בגדרה ולאשר בעקרון. והוא :

רבות יגענו ועמלנו, בטרם הצליח י"י אותנו, כי יטו כבוד הגאונים מאורי הגולה מאורי עינינו הי"ו, את אזניהם לבקשתינו ע"ד [על דבר] היתר העבודה בשנת השבע שנת השמיטה הקרובה לבוא, להשליך את טרדותיהם הרבות הצדה, ולשום עינם ולבם לענין הנערץ והנכבד הזה. והנה קמו ארבעת עמודי עולם גאוני וצדיקי זמננו, ועמהם חבל רבנים גדולים יראי ד' ויראה הוראה, ויוציאו את ההיתר לאור, בלי כל נדנוד ופקפוק כלל וכלל. לטובת ישוב אה"ק, ולטובת אחינו האכרים, אשר ידענו כי לא יעצרו כח לכלכל את ב"ב [בני ביתם] מבלי עבודה בשנה תמימה; הן בשנים אשר עבדו את האדמה ונתנה הארץ את יכולה ועץ השדה את פריה, לא מצאו את ידיהם ואת רגליהם מבלי עזר וישע מאחינו. אף כי בשנה אשר ישאירו את השדות בורות והאדמה תשאר שממה. לכן למענם למענם יצאו האריות שחבורה הנ"ל לכלכל דבריהם במשפט תורתנו הקדושה, ובכל התלמוד והפסקים, ובכח יראתם וחכמתם לשום ניר בארץ ולהתיר העבודה בכל פרטי[ה] ע"פ [על פי] האופנים המבוארים בפסקיהם אשר ערכו כל אחד ואחד בחדר תלמודו, ובמושב זקנים

1. אתז"י, אוסף הרב יקותיאל עזריאלי, 004-006.00101. מתפרסם כאן באדיבות הארכיון לתולדות זכרון יעקב.

החליטו הדבר לטובת כל הקולוניות בכלל ובפרט, כיד ד' הטובה עליהם. והנה עתה שמענו מאחורי הפרגוד כי האכרים { הקולונסטים } אשר בשלשת המושבות הנ"ל אין רוחם נוחה מההיתר הזה וכי רצונם לשמור את כל חוקי השמיטה כמשפטם, ואנחנו אשר עד היום הזה דאגנו למחסורם לבלי ימכו בחסר ובכפף חלילה וגם עתה הננו דואגים לישועתם ולרְחֻקָתָם, לנו המשפט לשאלם, ועליהם החוב להשיב לנו תשובה ברורה תיכף, על מי ועל מה הם בוטחים וסומכים במאנם לקבל את ההיתר בשתי ידיהם, ולבלי להשיב תודה למטיביהם ואנשי חסדם הגאונים הגדולים הי"ו, אשר חששו לפקוח נפשותיהם ולבלי יעלו כל עמלנו ועמלם אשר עמלנו ועמלו עד כה בתהו, אשר באמת כל תודה לא יחפצו נשיאי ישראל אלה הרועים הנאמנים, כי מה עשו, הן רק הורו כתורה ועל הוראה כזאת אין כל תודה והמעשה בעצמו הוא תודתם וגמולם הגדול. וכל תודה לא יקחו מידם. אם בוטחים האכרים היראים והחרדי[ם] האלה על כחם ואונם והונם כי יעצרו כח ותמצא ידם לכלכל את נפשותיהם ונפשות ביתם מבלי עזר ומבלי עבודה בשדה, וטוב להם כי תנוח האדמה שנה תמימה כחך התורה בימי מלכי ישראל הצדיקים, אז נשמח גם אנחנו, כי עשרו גם גברו חיל, ופקודי ד' הישרים ימלאו בכל פרטיהם ודקדוקיהם, ונשיש ונגיל מאד כי עד כה ברכם ד' בישע ימינו. אפס אם הם בוטחים בחו"צ ובאחיהם אשר בחו"ל, כי המה כשמעם את צדקתם וזאת ימהרו להריק צרוורת כספיהם לכלכלם לחם לפי הטף. צר ומר לנו, כי מוכרחים אנחנו להגיד להם, כי על משענת קנה רצוץ המה נשענים. הן בשנים אשר יכולם נתנה למו אדמתם, ולחם נתנה למו עבודתם, עלו באזנינו שועתם ונאקתם, הושיעו, הושיעו. כי עוד רחוקים אנחנו מעזר תמים ומישע שלם. ואנחנו אחרי עמלנו הרב, לא יכלנו לעזרם ולהושיעם בעזר וישע מחלטים שלא יצטרכו לעזר וישע עוד. אף כי עתה אשר גם לחמם לפיהם ולפי כל בני ביתם יחסרו למו. ונוסף לזה בשנה הבאה, אשר כפי ראות עינינו במצב אחינו בימים האלה, ד' ירחם, רבות נשמח ונודה לד' בכל לבב, אם תמצא ידינו לעזרם ולהושיעם, בשעור אשר עזרנו להם, והושענום שנה שנה עד כה, לקמצים, אשר גם על זה עוד אנחנו מסופקים הרבה, ומי יתן ולא יפחת חלילה. לכן הננו מחויבים ומוכרחים להגיד להם, כי אם תקותם היא רק לאחיהם שבגולה, עליהם לדעת כי תקות שוא יקוו, הבל ואפס. והנה אם לב להם, יכירו וידעו כי באנחה השוברת גופו של אדם אנחנו מעידים בם ומודיעים להם את הדבר הזה, למען ידעו ויבינו את אשר לפניהם וכחכמים אשר עיניהם בראשם ישכילו מראשית אחרית, ולא ינהמו באחריתם בהיותם חלילה מהצועקים ואינם נענין.

ובשם כל חו"צ היקרים, הנני מבקש את כבודו, למהר להחיש להודיעני, כי קרא את דברינו אלה באזניהם ומה יענו, למען נדע איך להתנהג בדבר הצעתנו לפני כבוד מאורינו גאונינו, על אודות פרסום ההיתר וצאתו לאור, ולמען נדע כי את אשר חבנו לעשות עשינו, ושאינן אחריות הדבר הזה עוד עלינו.

וה' ברוב רחמיו וחסדיו, ימהר יחישה גאולתינו, וישיבנו אל ארצינו ונעבוד אדמת קדשנו, ונשמור החוקים והמשפטים, התלויים בארץ בכליים ובפרטים, בכל לבנו ונפשינו כמצות צור ישענו מרוב כל [מב]רכת אדון כל אמן.

המנהל לחו"צ אשר בזה. הכותב בשם כל חו"צ. ידידו וידיד אחינו האכרים. אוהבו ואוהבם המברכם מעמק לבו

יעקב באכראך בעל המאמרים

אדרעסא אלי

Jacob Bachrach

Bialystok

Russland²

---

2. בהקשר זה יש לציין מכתב נוסף שחלקו צוטט על ידי אלעזר רוקח בחבצלת כך: "הרב מביאליסטאק כותב לה"ר אהרן ארליאנסקי מו"ץ בפ"ת כדברים האלה, "גם חפץ ורצון הגאוני המתירים ועמהם כל חו"צ הנאמנים לבלי תעברו בשביעית וכלם מתחננים אל ה' לבלי תצטרכו לזה אז תרב שמחתם מאד ומי יתן ותמצא יד האכרים לכלכל נפשם בשנת השבע מבלי עבודה, הלא המכירה איננה מכרחת את העבודה. יעקב בכרך. כנים הדברים הנ"ל ומחמת חולשת כחי לא כתבתי בעצמי, שמואל בהרב מוהר"א מאהליווער" (חבצלת, כ"ח בחשון תרמ"ט (2.11.1888), עמ' 52. וכן חזר וציטט את רוב הציטוט הנ"ל בחבצלת, י"ט בטבת תרמ"ט (23.12.1888), עמ' 109). יתכן שבעקבות פניית ר' יעקב בכרך במכתב שלמעלה, שלח הרב אורלנסקי לרב מוהליבר הבהרות בנוגע לצרכי המושבה, בדומה למכתב שכתב לרב סלנט (ראו נספח 3) ודברי הרב מוהליבר שציטט רוקח באו כתגובה לכך.

